

Fizjologia Narządu Żucia

Ćwiczenie 6

**OBSERWACJA W LUSTRZE UŁOŻENIA
WARG I JĘZYKA W CZASIE
WYMAWIANIA SAMOGŁÓSEK USTNYCH**

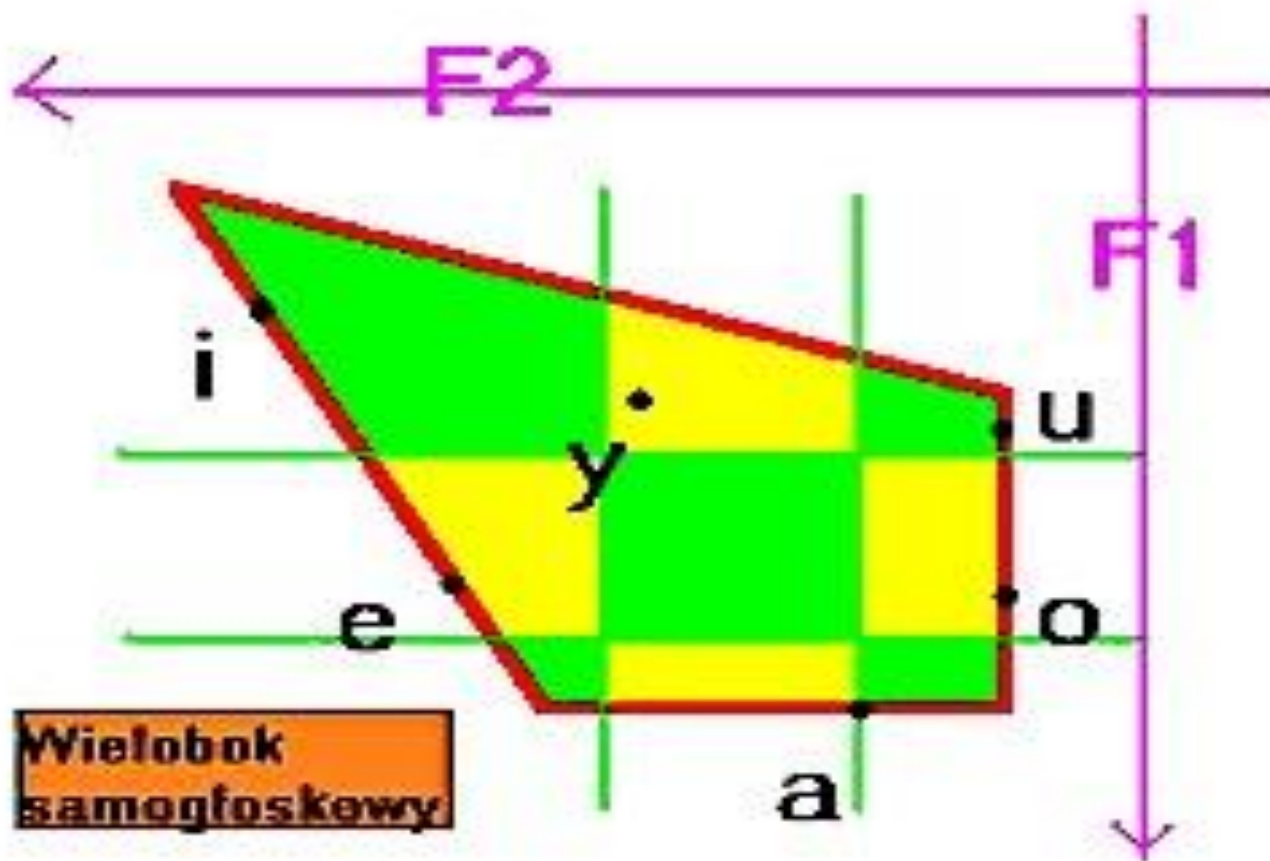
- Wszystkie samogłoski są głoskami dźwięcznymi.
- Samogłoski dzielimy na ustne i nosowe

- Samogłoski ustne to: **a, e, i, o, u, y**
- Przy ich wymowie powietrze uchodzi przez jamą ustną, która zostaje oddzielona od jamy nosowej, dzięki powstaniu zwierającego pierścienia gardłowego – skurcz zwieraczy gardła i mięśni bocznych ścian gardła, które tworzą zgrubienie wał Passavanta, z nim kontaktuje uniesione ku górze i przesunięte ku tyłowi podniebienie miękkie wraz z języczkiem).

Pozycja języka:

- Przy **e, i, y** jest bardziej przesunięty ku przodowi
- Przy **o, u, a** cofnięty
- Przy **a** język leży nisko na dnie jamy ustnej
- Przy **i, y** układa się wysoko

Ułożenie języka podczas wymowy samogłosek ustnych < schemat >

Ułożenie warg:

- Przy o, u zaokrąglone i wysunięte ku przodowi
- Przy e, i ulegają spłaszczeniu

ćwiczenie

- Studenci: obserwują ułożenie języka i warg przy wymowie poszczególnych samogłosek ustnych

**SPRAWDZENIE ZA POMOCĄ LUSTERKA
PRZEPŁYWU POWIETRZA PRZEZ NOS
PRZY WYMOWIE GŁOSEK NOSOWYCH**

- **Głoski nosowe** to głoski, przy których wymawianiu języczek jest opuszczony, dzięki czemu część wydychanego powietrza trafia do jamy nosowej.
- Głoski nosowe to: ***q, ę, m, n, ń.***

ćwiczenie

- Studenci: Układają lusterko pod nozdrzem/nozdrzami – wymowa głosek nosowych- obserwują czy zaparowuje lusterko przy wymowie głosek

**PRÓBA WYMÓWIENIA SAMOGŁOSEK
NOSOWYCH PRZY WYŁĄCZONYM
REZONATORZE NOSOWYM**

ćwiczenie

- Studenci zaciskają skrzydełka nosowe - wymawiają głoski nosowe i ustne- obserwacja zmiany brzmienia poszczególnych głosek

**SPRAWDZENIE PALPACJĄ DRGAŃ
WIĘZADEŁ GŁOSOWYCH KRTANI PRZY
WYMAWIANIU :**

-SAMOGŁOSEK

-SPÓŁGŁOSEK DŹWIĘCZNYCH

-SPÓŁGŁOSEK BEZDŹWIĘCZNYCH

- **Głoski dźwięczne** powstają, gdy więzadła głosowe są zbliżone i drgają pod wpływem przechodzącego przez nie powietrza. Jeśli przy wymawianiu głoski dźwięcznej przyłożymy dłoń do krtani, poczujemy drgania.
- Należą tu: **a, b, d, e, g, z**. Należy tylko uważać, by po spółgłoskach nie wymawiać żadnej samogłoski (mów: *b*, a nie *be* lub *by*). Dłoń powinna wyczuć drgania w krtani.

- **Głoski bezdźwięczne** powstają, gdy więzadła głosowe są rozsunięte, a powietrze przepływa przez nie swobodnie, nie powodując ich drgań.

Jeśli przy wymawianiu głoski bezdźwięcznej przyłożymy dłoń do krtani, nie poczujemy drgań.

- Proszę przyłożyć dłoń do krtani i wymawiać po kolei głoski: **p, t, k, c, s**. Należy uważać tylko, by po spółgłoskach nie wymawiać żadnej samogłoski (mów: *t*, a nie *te* lub *ty*). Dłoń nie powinna wyczuć drgań w krtani.

	spółgłoski ustne	spółgłoski nosowe	samogłoski
Głoski dźwięczne	B D G W Z Ż Ź DZ DŹ DŹ J L Ł R	M N Ń	wszystkie
Głoski bezdźwięczne	P T K F H S SZ Ś C CZ Ć		

ćwiczenie

- Studenci: przykładają dłoń do krtani i wymawiają poszczególne głoski: samogłoski, spółgłoski nosowe (mnń), oraz resztę spółgłosek
- asystent: dyktuje wyrywkowo głoski- studenci wymawiają głoski kontrolując drgania krtani- określają dźwięczność/ bezdźwięczność

**OBSERWACJA W LUSTRZE UŁOŻENIA
WARG I JĘZYKA PRZY WYMAWIANIU
SPÓŁGŁOSEK W KAŻDEJ ZE STREF
ARTYKULACYJNYCH JAMY USTNEJ**

W jamie ustnej wyróżniamy 3 strefy artykulacyjne (omówione na seminarium):

- Pierwsza ograniczona przez wargi i zęby sieczne
- Druga koniec i trzon języka oraz podniebienie twarde
- Trzecia obejmuje podniebienie miękkie i tylną ścianę gardła

Pierwsza strefa artykulacyjna:

- spółgłoski dwuwargowe (**b, p, m**) oraz wargowo-zębowe (**w, f**)

Druga strefa artykulacyjna:

większość głosek:

- **d, t** koniec języka dotyka górnych siekaczy
- **s, z** koniec języka kontaktuje z siekaczami górnymi
- **sz, ż, cz, dż** koniuszek języka dotyka dziąsła tuż za siekaczami
- **ś, ź, ć, dź** przednia i środkowa część języka zachowuje kontakt z podniebieniem twardym
- także **r, l, ł, j**

Trzecia strefa artykulacyjna:

- **k, g, h** kontakt podniebienia miękkiego i nasady języka.

ćwiczenie

- Studenci: wymawiają poszczególne głoski i obserwują w lustrze wargi i język

**OKREŚLENIE CZASU WYMAWIANIA
SPÓŁGŁOSEK WYBUCHOWYCH I
SZCZELINOWYCH**

W zależności od stopnia zwarcia narządów artykulacyjnych wyróżniamy:

- Głoski **wybuchowe** (całkowite zwarcie narządów artykulacyjnych, a fala głosowa rozwiera je nagle i na krótko): **b, p, m, n, t, k**
- Głoski **szczelinowe/trące**: **w, f, s, sz, ś, z, ź** (zwarcie niepełne, między narządami artykulacji utrzymuje się wąska szczelina, a fala głosowa przeciska się przez to miejsce wywołując charakterystyczny szmer)

ćwiczenie

- Studenci: porównują czas wymawiania tych głosek, wybuchowe wymawiane są krótko, szczelinowe dłużej.

PALATOGRRAFIA